

Raad van State
t.a.v. mr. Th.C. de Graaf
per e-mail

Den Haag, 29 december 2025

Betreft: de kwestie-van Zutphen

Geachte heer De Graaf,

De laatste dagen van de decembermaand nodigen niet alleen uit tot een terugblik op het jaar dat al bijna is verstreken, maar ook tot het lezen van al die interviews waarmee de kranten worden gevuld. Daaronder ook de weergave van het gesprek dat u onlangs heeft gehad met Frank Hendrickx en Remco Meijer van *de Volkskrant*. Die Remco Meijer heb ik zelf nog nooit gesproken, maar met Frank Hendrickx heb ik al wel vaker contact gehad over de kwestie-Van Zutphen. Het is een intelligente vent die weet waarover hij het heeft. Hij ook is een van de journalisten die ik er op de ochtend van de voor vrijwel iedereen zo onverwachte aankondiging van uw voortijdige vertrek nog op had geattendeerd dat u de Raad van State weleens vlot zou kunnen verlaten.

In dat interview met u gaat het uiteraard al meteen weer over uw vertrek. Het zal de heer Hendrickx daarbij niet zijn ontgaan dat u het maar niet meer heeft gehad over uw 'privéleven en andere belangstellingen dan werk', maar het dit keer vooral heeft gezocht in 'de omloopsnelheid' van personen, gebeurtenissen en communicatie, die anno nu zoveel hoger zou zijn komen te liggen dan voorheen, toen de tijd kennelijk nog stilstond. De tijd zeg maar dat de hoogste ambtsdrager van ons land ook het laatste jaar nog keurig uitdiende vooraleer hij kon gaan genieten van zijn pensioen. De omloopsnelheid, ach ja, vandaar dus. De vraag echter die toch nog enigszins bleef hangen is wat de belangrijkste adviseur van de Koning er nu precies toe heeft gebracht om zich juist in een periode waarin ons landsbestuur al geruime tijd op zijn gat ligt wat meer te gaan wijden aan zijn gezin en zijn hobby's. Er zal nu immers door een rompkabinet dat al twee keer is gevallen, onder leiding van een vrijwel onzichtbare premier, ten tijde van een formatie waarvan de uitkomst nog ongewis is een opvolger moeten worden gevonden. U heeft daar vast een goed verhaal bij, maar in dat interview komt het er niet goed uit.

Onze kwetsbare rechtsstaat

Zoals wij dat inmiddels van u gewend zijn staat u ook in de krant weer stil bij de kwetsbaarheid van onze rechtsstaat. U refereert daarbij aan de zo plezierige samenwerking die u heeft met uw collega van dat andere Hoge College van Staat,

Nationale ombudsman Reinier van Zutphen. Ook daarbij zit u echter in een wat merkwaardige spagaat. U weet namelijk maar al te goed dat diezelfde Nationale ombudsman de rechtsstaat onder zijn voeten heeft vertrappt in de naar hem vernoemde kwestie-Van Zutphen. Zoals u ook weet dat deze voormalige staatsraad daarbij nogal wat hulp heeft gehad van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Het gaat u blijkbaar goed af om aan onze rechtsstaat al die mooie woorden te wijden die het in zo'n interview zo goed doen. Die woorden vragen echter ook om daden. Walk the talk, zoals wij dat in Frankrijk plegen te zeggen.

U bent van huis uit een katholieke jongen. U weet dus waarover ik het heb wanneer ik u herinner aan Matteüs 7:3-5 en Lucas 6:41-42. Teksten die ook nu weer uitnodigen tot bezinning. Bijvoorbeeld tot bezinning op de vraag waarom u het aan de ene kant zo erg zegt te vinden wanneer kritiek op uw instituut gepaard gaat met kritiek op de personen door wie dat instituut wordt gevormd, maar het aan de andere kant kennelijk wel acceptabel vindt dat diezelfde personen de naam van een stichting die zich belangeloos inzet voor mensen die door toedoen van de overheid in de knel zijn geraakt te grabbel hebben gegooid. Kennelijk ook heeft u er niet de geringste moeite mee wanneer een rechtsbijstandverlener wordt weggezet als een misbruiker van het recht, maar mag de naam van de staatsraad die daartoe een uitspraak bij elkaar heeft gelogen niet worden genoemd. Zelfs niet als die staatsraad Conny van Altena heet en als moeder van het toeslagenschandaal al wel vaker in de fout is gegaan. Het is ook nu een nogal opmerkelijke spagaat.

De erfenis die u achterlaat

Wij noemen de daders graag bij hun namen en een van die daders bent u. Wellicht niet uit kwade wil, maar doordat u uw verantwoordelijkheid pas heeft genomen toen het al veel en veel te laat was en u deze dus alleen nog maar gestalte kon geven in uw voortijdige vertrek. Een stap die ik op zichzelf waardeer, al was het maar omdat het moed vereist om die stap dan ook te zetten. Het is mijn waardering voor die moed die mij er in deze laatste dagen van het jaar toe heeft gebracht om bij mijn collegae te bepleiten dat wij de aangiftes die wij tegen u hebben gedaan verder maar laten varen. Daarbij speelt een rol dat u er, zoals ik dat in bijgaande brief aan een van uw ambtenaren heb beschreven, toch vooral ook bent ingetuind doordat een aantal mensen uit uw omgeving hun positie hebben misbruikt om geheel andere belangen dan dat van de rechtsstaat te dienen. En wat daarnaast natuurlijk meespeelt is dat u weliswaar een van de meest vooraanstaande daders bent in de kwestie-Van Zutphen, maar zeker niet de grootste. Het zou dan ook ten onrechte zijn wanneer de aandacht vooral op u wordt gericht. Wij willen dat graag voorkomen.

Blijft staan dat u er daar waar u in eerdergenoemd interview stelt dat u niet over uw graf wilt gaan regeren met uw vertrek niet bent. U zult zich namelijk op zijn minst moeten afvragen hoe u de kwestie-Van Zutphen wilt achterlaten voor uw opvolger. Een vraag die niet alleen op uw bordje ligt. Er zijn immers ook nog wel wat anderen die inmiddels, veel meer nog dan u, uitkijken naar hun pensioen. Reinier van Zutphen, om maar eens iemand te noemen. Maar ook een Eric Daalder, die aan het eind van zijn verder zo voorspoedig verlopen carrière nog net even dat ene ambtsmisdrijf heeft gepleegd dat hem maar zo de kop kan gaan kosten. Voor alle betrokkenen geldt dat de kwestie-Van Zutphen pas achter de rug zal zijn als de lessen zijn geleerd en de schade hersteld. Dat behoeft niet eens ten koste te gaan van hen persoonlijk, maar wij zullen hen wel degelijk meedogenloos blijven aanpakken indien dat nog nodig mocht blijken te zijn. Wij hebben van onze kant voldoende goede wil getoond om de kwestie-Van Zutphen tot een oplossing te brengen. Dat doen wij ook nu weer. Aan u

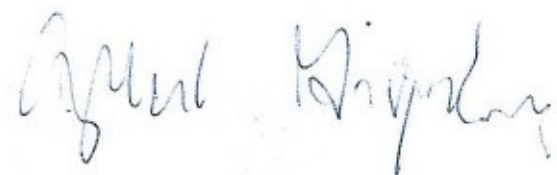
de eer om dan ook staatsmanschap te tonen.

Het ga u goed

Het zal u goed doen, dat pensioen. Al was het maar omdat al die spagaten zich op een gegeven moment doen voelen. U heeft een prachtige loopbaan achter de rug waarin u ons land in tal van functies heeft gediend en het zou jammer zijn wanneer dit alles nog net op het eind door de kwestie-Van Zutphen wordt overschaduwd. Anders dan bij 'onze Reinier', die ook in intellectueel opzicht veruit uw mindere is, zit bij u, zo wil ik althans nog altijd geloven, het hart namelijk wel degelijk op de goede plaats. Ik ben ook zelf overigens van de generatie die zich nog zeer wel herinnert hoe paars indertijd een einde maakte aan de vanzelfsprekende hegemonie van het CDA en ik kan het door u geciteerde, hoezeer ook apocriefe 'we rule this country' dus moeiteloos plaatsen. De herinnering aan de paarse kabinetten wordt helaas overschaduwd door het bloedbad bij Srebrenica en de afschuwelijke moord op Pim Fortuyn, maar dat neemt niet weg dat er in die tijd veel is bereikt wat een stem op D66 ook voor mij heeft gerechtvaardigd. Dat veranderde pas toen uw partij steeds meer trekken kreeg van de betweterige arrogantie die zo fraai tot uitdrukking kwam in die andere zo veelzeggende uitspraak. Het 'Wie zijn die mensen?' van Sigrid Kaag. Een uitspraak die heel veel mensen pijn heeft gedaan, maar die wel vaker is te horen in de kringen waarin u nu al veel te lang verkeert.

Laat dus uw pensioen een mooie aanleiding zijn om af te dalen van de Olympus en wat meer begrip te krijgen voor al die 'deplorables' die op hun manier niets anders doen dan dat zij de vraag stellen die ook u zich in de Nacht van Wiegel en de Nacht van Van Thijn zult hebben gesteld. De vraag hoe het toch kan dat als noodzakelijk ervaren veranderingen telkens weer afketsen op een welhaast ongrijpbare gevestigde orde. Ik wens u toe dat u binnenkort afscheid zult mogen nemen op een wijze die past bij uw verdiensten en dat u de Raad van State in een goede gesteldheid zult achterlaten. Het zou mooi zijn wanneer u over een jaar of vijf, zes gezond en wel uw opvolger kunt horen zeggen dat dit Hoge College van Staat klaar is voor nog weer een volgende vijfhonderd jaar. De kwestie-Van Zutphen draagt alles in zich om zowel het pand aan de Kneuterdijk als dat aan Bezuidenhoutseweg in een rokende puin hoop te veranderen. Laten we er gezamenlijk voor zorgen dat het daar niet van komt.

Met vriendelijke groeten,



Stichting de Verbeelding onderschrijft de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties en streeft in dit verband onder meer naar het terugdringen van het gebruik van papier en inkt. Wij stellen het dan ook op prijs wanneer u deze brief niet wilt uitprinten of fotokopiëren en wanneer u haar wilt beantwoorden via ons e-mailadres. Doet u mee?